ARREST VAN HET HOF
VAN 11 JULI 1984 [1]

# Commissie van de Europese Gemeenschappen tegen Italiaanse Republiek

„Steun, in Sicilië in de wijnsector en in de sector groenten en fruit toegekend"

Zaak 130/83

## Samenvatting

*Steunmaatregelen van de Staten — Beschikking Commissie waarin steunmaatregel onverenigbaar wordt verklaard met gemeenschappelijke markt — Verplichting van betrokken Lid-Staat*

*(EEG-Verdrag, artikelen 92 en 93)*

Heeft de Commissie een formele beschikking doen uitgaan waarin een door een Lid-Staat genomen steunmaatregel met de gemeenschappelijke markt onverenigbaar wordt verklaard, dan heeft die Lid-Staat daaraan tijdig uitvoering te geven in dier voege dat zij de nodige stappen heeft te nemen opdat de door de Commissie met artikel 92 EEG-Verdrag strijdig bevonden bepalingen in formele zin worden ingetrokken.

In zaak 130/83,

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, vertegenwoordigd door M.-J. Jonczy en G. Marenco, leden van de juridische dienst, als gemachtigden, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij O. Montalto, lid van de juridische dienst, Bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verzoekster,

tegen

ITALIAANSE REPUBLIEK, vertegenwoordigd door A. Squillante, hoofd van de afdeling Diplomatieke geschillen, verdragen en legislatieve aangelegenheden van het Ministerie van Buitenlandse zaken, bijgestaan door O. Fiumara, avvocato dello Stato, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg op de Italiaanse ambassade,

verweerster,

1 — Procestaal: Italiaans.

betreffende een verzoek om vaststelling dat de Italiaanse Republiek een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen door zich niet binnen de gestelde termijn te gedragen naar de beschikking van de Commissie van 5 mei 1982, betreffende de steun die op Sicilië in de sectoren wijn en groenten en fruit wordt toegekend,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: Mackenzie Stuart, president, T. Koopmans en K. Bahlmann, kamerpresidenten, P. Pescatore, A. O'Keeffe, G. Bosco en O. Due, rechters,

advocaat-generaal: P. VerLoren van Themaat
griffier: H. A. Rühl, hoofdadministrateur

het navolgende

## ARREST

## De feiten

De feiten, het procesverloop en de conclusiën, middelen en argumenten van partijen kunnen worden samengevat als volgt:

### I — Overzicht van de feiten

Bij brief van 7 maart 1981 heeft de regering van de Italiaanse Republiek overeenkomstig artikel 93, lid 3, EEG-Verdrag de Commissie kennis gegeven van het wetsontwerp van het gewest Sicilië houdende steunmaatregelen voor de wijnsector, voor citrusvruchten, groenten en fruit en tafelolijven — en wijziging van Gewestelijke Wet nr. 80 van 9 augustus 1980 —, dat door de afgevaardigden van het Gewestelijk Parlement van Sicilië was ingediend.

Op 8 april 1981 stelde de regering van de Italiaanse Republiek de Commissie in kennis van de door het Gewestelijk Parlement goedgekeurde definitieve tekst van het ontwerp.

Het ontwerp was tevoren reeds omgezet in Gewestelijke Wet nr. 16/81 van 2 maart 1981 (PB van het gewest Sicilië nr. 10 van 4. 3. 1981, blz. 207; PB van de Italiaanse Republiek nr. 138 van 21. 5. 1981, blz. 3285).

In artikel 1 van wet nr. 16/81 is bepaald dat voor het wijnoogstjaar 1980 een sub-

sidie wordt toegekend van 1 000 lire per kwintaal aan de coöperaties geleverde druiven.

Volgens artikel 13 van de wet mag voor het wijnoogstjaar 1981 een bedrag van 3 miljard lire aan het Gewestelijk Instituut voor Wijnbouw en Wijn worden verstrekt om het ophalen van de druiven door de coöperatieve wijnkelders te bevorderen.

Volgens artikel 2 der wet wordt, voor de verwezenlijking van de doeleinden omschreven in artikel 25 van Gewestelijke Wet nr. 36/76 van 20 april 1976, voor het begrotingsjaar 1981, het bedrijfskapitaal van het IRCAC (Regionaal instituut voor dienstverlening aan coöperaties) met 5 miljard lire verhoogd.

De in artikel 25 van Gewestelijke Wet nr. 36/76 voorziene maatregelen omvatten onder meer de toekenning van goedkope leningen op middellange termijn aan „consorzi" (overkoepelende coöperaties) van de tweede en de derde graad die door coöperatieve wijnkelders zijn opgericht voor activiteiten die betrekking hebben op de distillatie van wijn, de verwerking van de bijprodukten van de wijnbereiding, de produktie en de botteling van tafelwijn of v.q.p.r.d., en de toekenning van beheerskredieten.

Met name ter uitvoering van artikel 19 van Gewestelijke Wet nr. 14/69 van 6 juni 1968 is in artikel 7 van wet nr. 16/81 bepaald dat aan producentenverenigingen, coöperaties en overkoepelende coöperaties en aan producentenverenigingen die citrusvruchten, groenten en fruit verkopen, voor het verkoopseizoen 1980-1981 subsidies kunnen worden toegekend tot 90 % van de uitgaven voor bewaring, behandeling, afzet en verkoop van citrusvruchten, groenten en fruit.

De Commissie heeft overwogen dat deze steunmaatregelen, krachtens artikel 59 van verordening nr. 333/79 van de Raad van 5 februari 1979, houdende een gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt (PB L 54, blz. 1) en artikel 31 van verordening nr. 1035/72 van de Raad van 18 mei 1972, houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector groenten en fruit (PB L 118, blz. 1), onder de artikelen 92-94 van het Verdrag vallen.

Na een eerste onderzoek van wet nr. 16/81 heeft de Commissie geconstateerd dat de in artikel 1 bedoelde subsidie van 1 000 lire per kwintaal en de in artikel 13 bedoelde steun voor het ophalen van de druiven inbreuken vormen op de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt; dat zij geen rechtvaardiging vinden in de bepalingen van artikel 92, lid 3, van het Verdrag éndus als onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt dienen te worden beschouwd.

De Commissie heeft eveneens geconstateerd dat de in artikel 2 van wet nr. 16/81 voorziene toekenning van goedkope leningen op middellange termijn een inbreuk vormt op de bepalingen betreffende de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt, en dat de overige steunmaatregelen ten behoeve van de „consorzi", met uitzondering van de steunmaatregelen in de vorm van beheerskredieten, de bedrijfsvoering betreffen, niet leiden tot een duurzame verbetering en dus niet in aanmerking kunnen komen voor toepassing van een van de in artikel 92, lid 3, van het Verdrag besloten liggende bepalingen.

In verband met artikel 7 van wet nr. 16/81 was de Commissie van mening dat er, indien deze maatregel gecumuleerd wordt met de op communautair niveau vastgestelde maatregelen, met name ten behoeve van de telersverenigingen voor groenten en fruit, sprake zou zijn van een inbreuk op het bepaalde in verordening nr. 1035/72, terwijl er, indien deze

maatregel niet strijdig zou zijn met het bepaalde in de gemeenschappelijke marktordening voor groenten en fruit, sprake zou zijn van steun voor de bedrijfsvoering van de coöperaties en „consorzi" daarvan die geen enkel element bevat dat leidt tot verbetering van de structuur van deze sector, zodat de steun voor toepassing van een van de in artikel 92, lid 3, van het Verdrag vastgestelde afwijkingsbepalingen niet in aanmerking kon komen.

Bij brief van 31 juli 1981 heeft de Commissie naar aanleiding van de omstreden maatregelen, de beheerskredieten uitgezonderd, tegen de regering van de Italiaanse Republiek de in artikel 93, lid 2, van het Verdrag voorziene procedure ingeleid.

De regering van de Italiaanse Republiek heeft bij telex van 5 oktober 1981 haar opmerkingen ingediend; bij telex van de Italiaanse permanente vertegenwoordiging d.d. 5 oktober 1981, tijdens een op 10 en 11 december 1981 gehouden bilaterale overeenkomst en bij telex van de Italiaanse permanente vertegenwoordiging d.d. 12 februari 1982 zijn de Commissie nadere inlichtingen verstrekt.

In antwoord op de ingebrekestelling der Commissie heeft de regering van de Italiaanse Republiek in hoofdzaak betoogd:

a) dat de in artikel 1 van wet nr. 16/81 voorziene subsidie van 1 000 lire per kwintaal tot het jaar 1980 beperkt is gebleven en dat het gewest Sicilië voor de toekomst veeleer denkt aan structurele acties ter voorkoming van produktieoverschotten;

b) dat de in artikel 13 der wet voorziene steunmaatregel bedoeld was om de goede werking van het IRCAC te bevorderen en dat er geen gebruik van is gemaakt ter bevordering van het ophalen van de druiven door de coöperatieve wijnkelders;

c) dat de in artikel 2 voorziene maatregelen waren ingegeven door de noodzaak de coöperaties op gang te helpen, terwijl deze interventie niet rechtstreeks de — voor en na door het gemeenschapsrecht beheerste — distillatie van wijn betrof;

d) dat de in artikel 7 der wet voorziene maatregel bedoeld is om de ter verbetering van de produktiestructuren recentelijk opgerichte producentenverenigingen van hun investeringsschulden af te helpen.

Na te hebben geconstateerd dat er door de andere Lid-Staten en door belanghebbenden — niet-Lid-Staten niet tijdig opmerkingen zijn ingediend, heeft de Commissie op 5 mei 1982 haar beschikking nr. 82/401 betreffende in Sicilië in de wijnsector en in de sector groenten en fruit toegekende steun vastgesteld (PB L 173, blz. 20); van die beschikking is de Italiaanse regering bij brief van de Commissie van 10 juni 1982 in kennis gesteld.

In die beschikking heeft de Commissie met name de volgende overwegingen doen gelden:

a) De in artikel 1 van wet nr. 16/81 voorziene subsidie van 1 000 lire per kwintaal aan de coöperaties geleverde druiven, de in artikel 13 van die wet voorziene steun voor het ophalen van de druiven door de coöperaties, de in artikel 2 der wet voorziene goedkope leningen op middellange termijn voor distillatie van wijn, de verwerking van bijprodukten van de wijnbereiding, de produktie en de botteling van tafelwijnen en v.q.p.r.d., zijn van rechtstreekse invloed op de prijzen van de wijnen en de bijprodukten van de wijnbereiding dankzij de lagere kosten voor de basisprodukten en de lagere verwerkings- en verpakkingskosten. Aangezien deze maatregelen gelden naast de in de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt vastgestelde

subsidieregeling, vormen zij een inbreuk op de bepalingen van deze marktordening, terwijl volgens 's Hofs jurisprudentie, wanneer de Gemeenschap een regeling voor de totstandbrenging van een gemeenschappelijke marktordening in een bepaalde sector heeft vastgesteld, de Lid-Staten zich dienen te onthouden van elke maatregel die daarvan afwijkt of er inbreuk op maakt, waarbij dan niet slechts op de uitdrukkelijk vastgestelde bepalingen, maar ook op de doelstellingen van de regeling dient te worden gelet.

b) De subsidie aan de leden van de coöperatieve wijnkelders waarvan sprake is in artikel 1 van wet nr. 16/81, dekte een aanzienlijk gedeelte van de in Sicilië geproduceerde druiven, namelijk ongeveer 10 miljoen kwintaal van de in 1980 geproduceerde 14 miljoen kwintaal; deze steun is goed voor ongeveer 5 à 8 % van de waarde van de aan de coöperaties geleverde druiven en ongeveer 4 à 7 % van de kosten van de door deze coöperaties geproduceerde wijn. Door deze maatregel en door de in artikel 13 van wet nr. 16/81 vastgestelde maatregel voor het ophalen van de druiven, is de huidige produktie van druiven voor de wijnbereiding en bijgevolg ook die van wijn in Sicilië kunstmatig verhoogd, althans gehandhaafd; voorts kunnen deze steunmaatregelen de leden van de coöperaties ertoe hebben gebracht hun produkten tegen lagere prijzen aan de coöperaties te leveren dan zonder overheidsinterventie het geval zou zijn geweest, waardoor de coöperaties hun wijn tegen gunstigere prijzen konden aanbieden dan anders mogelijk zou zijn geweest. Ook in dat geval kan de maatregel het intracommunautair handelsverkeer nadelig beïnvloeden en de concurrentie vervalsen, aangezien de coöperatieve wijnkelders van het eiland in een gunstigere positie worden gebracht, wat ten nadele gaat van de producenten uit de overige Lid-Staten die anders naar Italië zouden uitvoeren, maar die geen vergelijkbare steun krijgen.

c) De in artikel 2 van wet nr. 16/81 voorziene leningen op middellange termijn kunnen er ook toe bijdragen de produktie van tafelwijn en v.q.p.r.d., alsmede van in Sicilië geproduceerde gedistilleerd en bijprodukten van de wijnbereiding kunstmatig te verhogen, althans te handhaven; ook in dat geval kunnen de door deze steunmaatregelen begunstigden hun produkten tegen gunstiger prijzen aanbieden dan wanneer zij geen steun van het gewest zouden hebben ontvangen.

Deze leningen, die worden gecumuleerd met de andere maatregelen vastgesteld in wet nr. 16/81 en andere gewestelijke wetten voor de wijnsector, kunnen het intracommunautaire handelsverkeer nadelig beïnvloeden en de concurrentie vervalsen, aangezien daardoor de Siciliaanse wijnbouwers worden bevoordeeld ten opzichte van de wijnbouwers in de overige Lid-Staten die anders naar Italië zouden uitvoeren, maar die geen steun krijgen;

d) Dezelfde argumenten kunnen worden aangevoerd met betrekking tot de in artikel 7 voorziene steunmaatregelen ten behoeve van de telersverenigingen, coöperaties en overkoepelende organisaties daarvan, die groenten en fruit verkopen.

e) De Commissie heeft de door de Italiaanse regering voorgedragen argumenten niet kunnen aanvaarden.

— Het feit dat de in artikel 1 van wet nr. 16/81 bedoelde steun alleen in 1980 is toegekend, neemt niet weg dat deze steun onverenigbaar is met de bepalingen van de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt.

— Wat artikel 13 van die wet betreft: er bestaat geen enkele reden om aan te

nemen dat het bedrag dat bij genoemde wet bestemd is voor de betaling van subsidies aan de coöperatieve wijnkelders, voor andere doeleinden is gebruikt dan die welke oorspronkelijk zijn aangegeven.

— Met betrekking tot de in artikel 2 van die wet voorziene steunmaatregelen blijkt al evenmin dat deze niet overeenkomstig de wet zou worden toegepast voor de distillatie van wijn, de verwerking van bijprodukten van de wijnbereiding of voor de bedrijfsvoering van de „consorzi" van de tweede en de derde graad.

— Wat artikel 7 betreft: er is geen enkele gewestelijke bepaling genoemd blijkens welke de in dit artikel beoogde steun kon worden gebruikt en is gebruikt om de investeringen van pas opgerichte coöperaties te vergemakkelijken.

f) De maatregelen beantwoorden derhalve aan artikel 92, lid 1, van het Verdrag; zij zijn dus met de gemeenschappelijke markt onverenigbaar. De in artikel 3 van artikel 92 vermelde uitzonderingen op deze onverenigbaarheid moeten, bij de beoordeling van alle nationale of gewestelijke maatregelen, stricto sensu worden geïnterpreteerd; afwijkingen mogen met name alleen worden toegestaan in gevallen waarin de Commissie kan constateren dat de steun noodzakelijk is voor de verwezenlijking van één van de in deze uitzonderingsbepalingen genoemde doeleinden. Indien deze afwijkingen zouden worden geaccepteerd voor steunmaatregelen die niet een dergelijke tegenprestatie inhouden, dan zouden daarmede aantasting van het handelsverkeer tussen Lid-Staten en concurrentiedistorsies worden toegestaan die niet door communautair belang worden gerechtvaardigd, en dan zouden parallel daarmee ongerechtvaardigde voordelen voor bepaalde Lid-Staten worden aanvaard.

In casu kan met betrekking tot de steunmaatregelen voorzien in de artikelen 1, 13, 2 en 7 van wet nr. 16/81 niet worden geconstateerd dat een dergelijke tegenprestatie bestaat; niet is gebleken van enige reden om aan te nemen dat de betrokken steun voldoet aan de voorwaarden om onder één van de in artikel 92, lid 2 en lid 3 van het Verdrag voorziene uitzonderingen te kunnen worden gebracht; het zijn geen maatregelen om de economische ontwikkeling te bevorderen van een gebied als bedoeld in artikel 92, lid 3, sub a en c van het Verdrag, immers geen maatregelen die de ontwikkeling van het eiland of van de betrokken produktie bevorderen; zij houden alleen steun aan de bedrijfsvoering in, waarvan op de structuur geen enkel effect uitgaat.

De situatie in Sicilië — en voor de verschillende betrokken produkten — zal niet duurzaam zijn gewijzigd, nadat de steunmaatregelen niet meer van kracht zullen zijn.

Deze maatregelen vormen geen belangrijk gemeenschappelijk project van Europees belang en zijn er ook niet op berekend een ernstige verstoring in de Italiaanse economie op te heffen, zodat artikel 92, lid 3, sub b, van het Verdrag niet van toepassing is.

Bovendien houden deze maatregelen voor de betrokken landbouwers bedrijfssteun in; de Commissie heeft zich steeds tegen dergelijke steun verzet, omdat zij gewoonlijk niet voldoet aan de voorwaarden om onder de uitzonderingsbepaling van de in artikel 92, lid 3, sub c, van het Verdrag te worden gebracht, immers door haar geringe doeltreffendheid een ontwikkeling als in die uitzonderingsbepaling bedoeld niet vergemakkelijkt.

Bij de huidige situatie op de wijnmarkt en de markt voor groenten en fruit wijzigt steun, ook geringe steun, de omstandigheden van het handelsverkeer in een mate die strijdig is met het communautair belang.

De Commissie ziet dan ook geen enkele reden om voor de betrokken maatregelen een uitzondering als bedoeld in artikel 92, lid 3, sub c, van het Verdrag toe te staan. Zelfs indien in het kader van artikel 92, lid 3, van het Verdrag een uitzondering had kunnen worden overwogen, dan nog maakt het feit dat artikel 1 van wet nr. 16/81 (voor de subsidie van 1 000 lire per kwintaal), artikel 13, artikel 2 (voor de steun bij de distillatie van wijn, de verwerking van de bijprodukten van de wijnbereiding en de botteling behalve voor zover het om beheerskrediet gaat) en artikel 7, in geval van cumulatie met de op communautair niveau vastgestelde maatregelen, een inbreuk vormen op de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt en de gemeenschappelijke ordening der markten voor groenten en fruit, zulk een uitzondering onmogelijk.

Volgens artikel 1 van de beschikking der Commissie mogen de in de artikelen 1, 2, 13 en 7 van wet nr. 16/81 van het gewest Sicilië bedoelde subsidies niet meer worden toegekend en dienen deze bepalingen zodanig te worden gewijzigd dat de subsidie wordt geschrapt.

In artikel 2 is aan de Italiaanse Republiek gelast binnen een maand na kennisgeving van de beschikking de maatregelen te nemen die nodig zijn om aan de beschikking te voldoen; zij heeft de Commissie daarvan onverwijld in kennis te stellen.

Bij telex van 11 oktober 1982 heeft de regering van de Italiaanse Republiek de Commissie het volgende laten weten:

a) Het standpunt van de Commissie met betrekking tot de artikelen 1 en 7 van wet nr. 16/81 is juist; aan de verenigbaarheid van de aldaar bedoelde steunmaatregelen met de gemeenschappelijke marktordeningen en/of de mededingingsregelen mag in objectieve zin worden getwijfeld. Er is aan de bepalingen evenwel nimmer uitvoering gegeven en zij zijn in feite vervallen; de betrokken kredieten zijn op de begroting voor 1982 niet overgenomen.

b) De goedkope leningen, voor verschillende wijnbouwactiviteiten aan de „consorzi" verleend, zijn niet te beschouwen als een maatregel waarbij de communautaire steunbepalingen voor de distillatie van wijn en de verwerking van de bijprodukten van de wijnbereiding worden aangevuld, doch als een tot de landbouwkreditering te rekenen normale operatie, waarbij het verenigingen die zich met de behandeling, de verwerking en de verhandeling van het produkt bezighouden, gemakkelijker wordt gemaakt aan krediet te komen. De steun is niet bedoeld om de kosten van verwerking te verlagen, maar om de consorzi in staat te stellen middelen op te nemen om de behandeling aan te vangen en te voltooien. Zonder deze gewestelijke maatregel zouden de consorzi op de gewone kapitaalmarkt zijn aangewezen en hoge, onaanvaardbare, lasten — tegen een rente van omstreeks 30 % — te dragen krijgen. Het gaat hier om onlangs opgerichte verenigingen, die concentratie van aanbod en uniformering der produkten nastreven, i.e. doelstellingen welker verwezenlijking voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid van fundamentele betekenis wordt geacht.

c) Met de in artikel 13 van wet nr. 16/81 voorziene toekenning van een jaarlijks bedrag aan het IRCAC is beoogd dat instituut in staat te stellen de eraan toevertrouwde taken te verrichten. Dat de bijdrage vooraf aan het instituut

wordt betaald — op grondslag van de hoeveelheid druiven die in het voorafgegane wijnoogstjaar aan de coöperatieve wijnkelders van Sicilië zijn geleverd —, heeft geen andere bedoeling dan het bieden van een maatstaf ter berekening van het voorschot, zoals het door het gewest aan het begin van het begrotingsjaar wordt uitgekeerd. Door deze steunverlening wordt, wat de levering der druiven betreft, niet rechtstreeks geïntervenieerd, zodat zij niet als een — in de communautaire voorschriften voor deze sector verboden — rechtstreekse steunverlening aan de produktie is te beschouwen. De Commissie heeft trouwens erkend dat de activiteiten van het instituut op het gebied van marktverkenning, technische bijstand, wetenschappelijke research en promoting alleszins rechtmatig zijn.

## II — Schriftelijke behandeling en conclusies van partijen

Bij op 8 juli 1983 ingediend verzoekschrift heeft de Commissie zich krachtens artikel 93, lid 2, tweede alinea, van het EEG-Verdrag tot het hof van Justitie gewend ter zake van het feit dat de Italiaanse Republiek, door zich niet naar de beschikking van 5 mei 1982 te gedragen, een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet zou zijn nagekomen, met conclusie dat het den Hove behage:

a) te verstaan dat de Italiaanse Republiek, door zich niet binnen de gestelde termijn te gedragen naar de beschikking van de Commissie van 5 mei 1982 betreffende in Sicilië in de wijnsector en in de sector groenten en fruit toegekende steun, een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen;

b) de Italiaanse Republiek in de kosten te verwijzen.

De regering van de Italiaanse Republiek concludeert dat het den Hove behage in aanmerking te nemen dat de Italiaanse overheid zich in hoofdzaak naar de beschikking der Commissie heeft gedragen, en mitsdien:

a) het beroep te verwerpen;

b) subsidiair: te verstaan dat het geding zonder voorwerp is geraakt.

De schriftelijke procedure heeft een normaal verloop gehad.

Op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, heeft het Hof besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

Aan de Commissie is verzocht zich ter terechtzitting uit te laten over de betekenis van de in één der overwegingen van de considerans harer beschikking voorkomende verwijzing naar artikel 24 van 's Raads verordening nr. 804/68 van 27 juni 1968 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector melk en zuivelprodukten; aan de regering van de Italiaanse Republiek is verzocht ter terechtzitting te verklaren of er, na afsluiting van de schriftelijke behandeling, wezenlijke voortgang is gemaakt in de richting van een integrale uitvoering van de beschikking der Commissie.

## III — Middelen en argumenten, door partijen tijdens de schriftelijke behandeling voorgedragen

De *Commissie* herinnert eraan dat haar beschikkingen volgens artikel 189 EEG-Verdrag in al hun onderdelen verbindend zijn voor degenen tot wie zij uitdrukkelijk zijn gericht, terwijl zij volgens artikel 191 door kennisgeving van kracht worden.

Bij de beschikking van 5 mei 1982 is enerzijds van de Italiaanse Republiek verlangd dat zij de omstreden steun niet langer zou toekennen, anderzijds dat zij Gewestelijke Wet nr. 16/81 op zodanige

wijze zou wijzigen dat de steun wordt geschrapt. Wanneer de Italiaanse Republiek zich naar het eerste gedeelte der beschikking gedraagt, is zij van naleving van het tweede gedeelte niet vrijgesteld.

a) Wat betreft de steunmaatregelen die in de artikelen 1 en 7 van wet nr. 16/81 zijn voorzien, als onweersproken staat vast dat de door de Commissie gewraakte bepalingen niet zijn gewijzigd, ondanks het feit dat de Italiaanse regering het gewest Sicilië heeft verzocht ze in te trekken.

Dat de steun volgens de Italiaanse regering, bij gebreke van kredieten, niet werd uitgekeerd, doet daaraan niet af.

Als de toepassing van de hierbedoelde bepalingen tot de oogst 1980 of tot het verkoopseizoen 1980-81 beperkt is gebleven, wil dat niet zeggen dat de beschikking der Commissie geacht mag worden te zijn uitgevoerd. Intrekking van de wettelijke voorschriften tot instelling van de met de gemeenschappelijke markt onverenigbare steunmaatregelen zou het rechtens onmogelijk maken de steun uit te keren; zonder intrekking zou er altijd alsnog — door financiering achteraf — tot uitkering kunnen worden overgegaan.

b) Wat de in artikel 13 der wet voorziene steunmaatregelen betreft, als onweersproken staat vast dat er aan de beschikking der Commissie geen uitvoering is gegeven, nu het gewest Sicilië aan de uitnodiging van de Italiaanse regering de betrokken bepaling in te trekken, geen gevolg heeft gegeven.

Een bespreking van de redenen waarom de steun met de gemeenschappelijke markt onverenigbaar is geacht, komt overbodig voor. Zulk een bespreking ware trouwens, na het verstrijken van de beroepstermijnen, niet meer geoorloofd.

c) Wat betreft de in artikel 2 der wet voorziene steunmaatregelen: dat de goedkope leningen op middellange termijn in feite niet zijn toegekend, neemt niet weg dat er aan de beschikking der Commissie geen uitvoering is gegeven; ter uitvoering van die beschikking had de wet moeten worden gewijzigd op een wijze welke de toekenning van zulke leningen onmogelijk maakt.

De *regering van de Italiaanse Republiek* meent de beschikking der Commissie in hoofdzaak te hebben nageleefd.

a) De subsidies en steunmaatregelen bedoeld in de artikelen 1 en 7 van Gewestelijke Wet nr. 16/81 zijn niet uitgekeerd; de voorschriften waarbij zij zijn ingesteld, zijn niet toegepast en kunnen ook in de toekomst, bij gebreke van kredieten, niet worden toegepast. Omdat deze voorschriften van tijdelijke aard zijn, behoeven zij niet te worden ingetrokken; om geen enkele aanleiding tot procederen te geven, heeft de Italiaanse regering nochtans de organen van het gewest Sicilië verzocht tot formele intrekking over te gaan.

b) Artikel 13 van de wet houdt alleen maar in dat de subsidie aan het IRCAC telkens aan het begin van het financieel jaar „op grondslag van de opgehaalde druiven" vooraf mag worden betaald. De Commissie heeft alleen deze wijze van uitkering en niet de uitkering op zichzelf aangevochten. Aan het gewest Sicilië is verzocht artikel 13 in te trekken, zodat de beschikking der Commissie wordt nageleefd.

c) Wat artikel 2 van de Gewestelijke Wet betreft: tegen een toeneming van het bedrijfskapitaal van het IRCAC met een bedrag van 5 miljard is geen bezwaar

gemaakt; gewraakt werd slechts dat die som voor de verlening van kredieten op middellange termijn aan „consorzi" voor bepaalde wijnbouwactiviteiten zou kunnen worden gebruikt, terwijl het IRCAC zelf beheerskredieten aan die „consorzi" mag toekennen. Maar de omstreden kredieten op middellange termijn zijn niet toegekend, zodat er ook in zoverre niet van een wezenlijke niet-nakoming van de beschikking der Commissie mag worden gesproken. Van latere uitvoering der maatregel is ook geen sprake geweest; zij gold alleen voor het begrotingsjaar 1981.

IV — Mondelinge behandeling

Ter terechtzitting van 8 mei 1984 zijn mondelinge opmerkingen gemaakt door de Commissie, vertegenwoordigd door G. Marenco, en door de regering van de Italiaanse Republiek, vertegenwoordigd door O. Fiumara.

In antwoord op de haar door het Hof gestelde vraag heeft de Commissie verklaard dat de in een overweging van de considerans van beschikking van 5 mei 1982 voorkomende verwijzing naar artikel 24 van 's Raads verordening nr. 804/68 verband houdt met het feit dat in die bepaling het ook voor andere sectoren dan melk en zuivelprodukten geldende beginsel wordt gehuldigd dat steunverlening verboden is, wanneer het steunbedrag bepaald wordt door de prijs van de produkten waarvoor de steun bestemd is.

De Italiaanse regering heeft het Hof medegedeeld dat de door de Commissie aangevochten bepalingen, ondanks bij het gewest Sicilië ondernomen stappen, door dat gewest nog niet in formele zin zijn ingetrokken.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 6 juni 1984 zijn conclusie genomen.

## In rechte

1 Bij op 8 juli 1983 ter griffie van het Hof ingekomen verzoekschrift heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen krachtens artikel 169 EEG-Verdrag beroep ingesteld, daartoe strekkende dat het Hof zal verklaren voor recht dat de Italiaanse Republiek, door zich niet binnen de gestelde termijn te gedragen naar beschikking nr. 82/401 van de Commissie van 5 mei 1982, betreffende in Sicilië in de wijnsector en in de sector groenten en fruit toegekende steun (PB L 173, blz. 20), een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen.

2 In genoemde beschikking heeft de Commissie bepaalde subsidies en steunmaatregelen, door het gewest Sicilië krachtens Gewestelijke Wet nr. 16/81 toegekend wegens de produktie van enerzijds wijn, anderzijds groenten en fruit, onrechtmatig bevonden. Volgens artikel 2 der beschikking had de Ita-

liaanse Republiek binnen een maand na kennisgeving van de beschikking de maatregelen te nemen die nodig zijn om aan de beschikking te voldoen. Opgemerkt zij dat de beschikking niet in beroep werd aangevochten.

3 De Italiaanse regering deed zeggen voor antwoord dat zij meermalen stappen bij het gewest Sicilië heeft ondernomen om het daarheen te leiden dat de in de beschikking der Commissie bedoelde bepalingen werden afgeschaft, maar dat haar bemoeiingen tot nu toe niet tot formele intrekking van de gewraakte bepalingen hebben geleid. Zij betoogt nochtans dat de steunmaatregelen welke, volgens variabele modaliteiten, voor het seizoen 1980-81 waren vastgesteld, in feite niet zijn uitgevoerd. Omdat de betrokken begrotingsjaren zijn afgesloten, zou die uitkering ook niet meer mogelijk zijn, zodat de beschikking der Commissie zonder voorwerp zou zijn geraakt.

4 Met betrekking tot artikel 13 van wet nr. 16/81, waarbij artikel 7 van Gewestelijke Wet nr. 47/80 — tot toekenning van steun aan het IRCAC — is aangevuld, heeft de Italiaanse regering de aandacht gevestigd op een uit de beschikking der Commissie blijkend misverstand. Volgens de vijfde en negende overweging van de considerans der beschikking, alsook volgens de tweede alinea van haar artikel 1, zou de steun bestemd zijn om „het ophalen van de druiven door de coöperatieve wijnkelders" te bevorderen. Legt men evenwel voormelde wettelijke voorschriften naast elkaar, dan blijkt de hierbedoelde steun het IRCAC te zijn toegekend met het oog op de vervulling van haar eigen taak, i.e. ten behoeve van haar algemene, op het gebied van de wijnbouw gelegen activiteiten, in dier voege dat de hoeveelheid opgehaalde druiven slechts een maatstaf ter berekening van de subsidie zou zijn.

5 De Commissie is harerzijds van mening dat, ook al mocht de steun in feite niet zijn uitbetaald, het risico in stand blijft dat alsnog tot uitbetaling zal worden overgegaan, zodat zij er belang bij heeft de in de beschikking bedoelde bepalingen van de gewestelijke wetgeving formeel te zien ingetrokken.

6 Met betrekking tot de aan het IRCAC toegekende subsidies betoogt de Commissie dat de Italiaanse regering blijkens haar redenering de beschikking van 5 mei 1982 — die zij niet tijdig heeft aangevochten, zodat zij definitief is

geworden — opnieuw in geding brengt. Zij meent dat de regering in het kader van deze procedure in zodanig betoog niet kan worden ontvangen.

7 Gezien hetgeen door partijen over en weer is betoogd, zij vastgesteld dat de Commissie met betrekking tot de omstreden steunmaatregelen een formele beschikking heeft doen uitgaan, zodat de betrokken Lid-Staat er tijdig uitvoering aan had te geven, in dier voege dat zij de nodige stappen had te nemen opdat de door de Commissie met artikel 92 EEG-Verdrag strijdig bevonden bepalingen in formele zin zouden worden ingetrokken.

8 De gegrondheid van het door de Italiaanse regering gevoerde betoog volgens hetwelk er een misverstand zou zijn gerezen met betrekking tot de draagwijdte van de bepalingen waarin aan het IRCAC steun werd toegekend, kan door het Hof in dit geding niet worden onderzocht, nu de aangevochten bepalingen van de beschikking van 5 mei 1982 niet tijdig zijn aangevochten. Mocht er met betrekking tot dit speciale punt van de beschikking van 5 mei 1982 onzekerheid blijven bestaan, dan ligt het op de weg van de Italiaanse overheid daarmede bij de uitvoering van de beschikking rekening te houden in dier voege dat zij zich eventueel nader met de Commissie verstaat. Maar in geen geval kan dit betoog de Italiaanse regering ontslaan van haar verplichting om, in de geest van artikel 5 EEG-Verdrag, ook in zoverre aan de beschikking der Commissie gevolg te geven.

9 Op grond van een en ander dient te worden vastgesteld dat de Italiaanse Republiek, door aan beschikking nr. 82/401 van de Commissie van 5 mei 1982 geen gevolg te geven, een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen.

## Kosten

10 Ingevolge artikel 69, lid 2, Reglement voor de procesvoering wordt de in het ongelijk gestelde partij in de kosten verwezen. Aangezien verweerster in het ongelijk gesteld is, dient zij in de kosten te worden verwezen.

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende:

1. Verstaat dat de Italiaanse Republiek, door zich niet binnen de gestelde termijn te gedragen naar beschikking nr. 82/401 van de Commissie van 5 mei 1982 betreffende in Sicilië in de wijnsector en in de sector groenten en fruit toegekende steun (PB L 173, blz. 20), een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen;

2. verwijst de Italiaanse Republiek in de kosten.

Mackenzie Stuart Koopmans Bahlmann

Pescatore O'Keeffe Bosco Due

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 11 juli 1984.

De griffier
P. Heim

De president
A. J. Mackenzie Stuart

## CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL P. VERLOREN VAN THEMAAT VAN 6 JUNI 1984

*Mijnheer de President,*
*mijne heren Rechters,*

Bij beschikking van 5 mei 1982, nr. 82/401 (PB L 173 van 1982, blz. 20) heeft de Commissie de onverenigbaarheid vastgesteld van een aantal steunmaatregelen ingesteld door de Siciliaanse overheid bij de regionale wet 16/81 met artikel 92 van het EEG-Verdrag en de gemeenschappelijke marktordeningen in de sectoren wijn en groenten en fruit.